

Als Kerken gaan samenwonen

Almaar meer niet-katholieke erediensten vinden een thuis in katholieke kerken

- Medegebruik brengt christenen bij elkaar
- Katholiek kerkgebouw kan ook gewoon worden doorverkocht
- Niet-christelijke eredienst blijft taboe

Erik DE SMET

Almaar meer katholieke kerkgebouwen in ons land worden tegelijk ook door orthodoxe en protestantse gemeenschappen gebruikt. Dat stelt opmerkelijk weinig problemen en sommige katholieken beschouwen het zelfs als een boeiende uitdaging.

In de grootstad Brussel bestaat de praktijk al sinds jaren. Een voorbeeld vind je in de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Blankedelle in Oudergem, die de katholieke parochiegemeenschap deelt met een Engelstalige protestantse gemeenschap.

„Noem het gerust een samenwonen van twee gemeenschappen,” lacht parochieassistente Claire Jonnard, „dat we nu al drie jaar volhouden. De protestantse eredienst sluit naadloos aan op de zondagsmis van kwart voor tien. Aan de inrichting van de kerk werd niets gewijzigd. Zo blijft het Mariabeeld gewoon staan. Bestaat onze Belgische katholieke gemeenschap veel eerder uit oudere mensen, dan is de protestantse jonger en zichtbaar multinationalaal. Gemeenschappelijke erediensten zijn er niet, maar zo'n vier keer per jaar organiseren we een gezamenlijke activiteit, bijvoorbeeld samen zingen tijdens de advent.”

Exacte cijfers zijn niet te vinden, maar overall in het land zijn katholieke gemeenschappen van

vreemde origine en niet-katholieke gemeenschappen op zoek naar kerken. Volgens richtlijnen van de Belgische bisschoppen uit 2012 komen voor medegebruik enkel christelijke kerken in aanmerking die aangesloten zijn bij de Wereldraad van Kerken.

Zo huisvest de weekkapel van de Sint-Martinus in Hasselt sinds 2014 de Grieks-orthodoxe parochie Drie Hiërarchen. En in de Sint-Antonius aan de Paardenmarkt in Antwerpen 'kerken' drie gemeenschappen: een Nederlandstalige katholieke, een Eritrees-orthodoxe en een Koreaans protestantse.

„Dat geeft ons kerkgebouw beslist een meerwaarde”, meent Kenny Brack, pastoor van Sint-Antonius. „We maakten heldere afspraken en het kerkgebouw onderhouden doen we gezamenlijk. De Mariadevotie hebben we alvast gemeen met de orthodoxen. In de toekomst blijven de Koreanen de weekkapel gebruiken, maar wordt het voorste deel van de kerk ingericht voor de Eritrese liturgie.”

„Positief is dat een kerk een bestemming krijgt die overeenkomt met de oorspronkelijke”

Jan Jaspers, directeur van het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC), volgt de ontwikkelingen op de voet. „De richtlijnen van de bisschoppen over medegebruik laten wel wat ruimte, zolang de katholieke liturgie maar wordt gerespecteerd”, stelt Jaspers vast. „De kerk blijft het statuut van gebouw voor de rooms-katholieke eredienst behouden. Het CRKC stel-

de alvast standaardformulieren op voor gebruiksovereenkomsten.”

Soms blijkt medegebruik een tussenstap naar religieuze herbestemming, de overname door een niet-katholieke gemeenschap. Zo werd in 2015 de Sint-Jozefkerk in Antwerpen na jaren van medegebruik overgedragen aan een Russisch-orthodoxe parochie.

Uit een (onvolledige) lijst van het CRKC blijken medegebruikers bovenal orthodox, veel minder vaak protestant. „Gewoon omdat de iconografie en de inrichting van een katholieke kerk beter passen bij de orthodoxe aard dan bij de protestantse”, vermoedt Jan Jaspers.

Jaspers meent dat in het debat over herbestemming te weinig aandacht uitgaat naar een mogelijke verkoop aan een andere christelijke confessie. „Positief daaraan is alvast dat je een gebouw een bestemming geeft die overeenkomt met de oorspronkelijke intentie, namelijk christelijke eredienst.”

Wat echter met gebruik door niet-christelijke godsdiensten, versta de islam? Mgr. Jean Kockers, hulpbisschop voor het vicariaat Brussel, wijst dat zonder meer af. Jan Jaspers: „Herbestemming van een kerk tot moskee ligt om inhoudelijke redenen gevoelig voor beide religies. Het gebouw blijf je ook altijd herkennen als een kerk. In de media wordt er wel over gepraat, maar ik ken slechts één voorbeeld in de buurlanden, namelijk een kerk in Amsterdam die na jarenlang gebruik als tapijthandel moskee werd. Van de kant van de moslims is er overigens geen vraag naar.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Geloof en zekerheid

Diaken Rob Allaert pent graag bedenkingen neer die gelovigen aanzetten tot nadenken, zoals onlangs op zijn Facebookpagina: „Mijn zoon vraagt mij of ik honderd procent zeker weet dat er leven is na de dood. Waarop ik zeg: 'Nee, want ik geloof het.'” Daarmee vat Allaert de essentie van geloven samen: het is de tegenpool van zeker weten.

Voor sommige gelovigen kan het een schokkende gedachte zijn, voor anderen is het de evidentie zelf: geloven en zeker weten, gaan niet samen. Zodra je iets zeker weet, valt er niets meer te geloven. Geloven is voor waar aannemen zonder zekerheid te hebben. Daarom is geloven zoveel moeilijker dan weten. En daarom botst geloven zo met een tijdsgeest die zich zo graag vastklampt aan (schijn)zekerheden.

Het woord 'geloven' is breder dan een louter religieus begrip. Het is elke dag aanwezig in ons leven. Telkens iemand iets zegt, kunnen we die persoon geloven of niet geloven. Mochten we elke keer zekerheid willen, en dus bewijzen vragen, dan werden we gek. We geloven elkaar tientallen keer per dag, zonder op zoek te gaan naar bewijzen en zekerheid. Menselijke relaties zijn niet mogelijk zonder elkaar te geloven.

Nog fundamenteler wordt het geloof in de liefde. Wanneer onze partner zegt „Schat, ik hou van je”, dan kunnen we twee dingen doen: die woorden geloven, of niet geloven. Wat we beslist niet moeten doen, is antwoorden: „Kun je dat wetenschappelijk bewijzen?” Wat in het leven van waarde is, berust vaak op geloven.

Geloven in de religieuze betekenis is natuurlijk veel moeilijker. Een partner geloven, of een vriend, of een collega, dat valt wel mee. We zien die mensen fysiek, we horen hen, kunnen hen aanraken. God is niet fysiek waarneembaar. Bestaat Hij? Dat kunnen we enkel geloven, niet bewijzen. Geloven is daarom aartsmoeilijk. Het is het aanvaarden van een innerlijke overtuiging, zonder wiskundig of wetenschappelijk bewijs.

Gelovigen kampen bijgevolg wel eens met twijfel. Sommigen voelen zich daarover schuldig. Dat is volstrekt niet nodig, want echt geloof vereist net twijfel. Wie nooit twijfelt, verwacht geloven met zeker weten. Geloven is ondanks twijfel toch overtuigd durven te zijn. Natuurlijk mogen we niet ten onder gaan aan twijfels die ons zo overmannen dat we er finaal geen enkele overtuiging meer op nahouden. Het nut van twijfel is dat hij onze overtuiging uitdaagt en scherp houdt, niet dat hij ons volledig verlamt.

Het is voor gelovigen belangrijk veel en grondig na te denken. In die zin was geloven vroeger misschien eenvoudiger. De catechismus lijstje netjes alle mogelijke vragen op en zette er meteen het juiste antwoord bij. Zelf nadenken was niet nodig, zelfs af te raden. Vandaag willen velen zelf hun geloof verdiepen en dat vergt eigen denkwerk. Dat niet iedereen uitkomt bij dezelfde antwoorden, hoeft daarbij geen bedreiging te zijn. De essentie van ons geloof verbindt ons en de Kerk verenigt ons. Laten we dus niet bang zijn van wat diversiteit.

Zekerheid is het makkelijkste deel van het leven, geloven is het boeiendste. Het geloof daagt ons elke dag uit, confronteert ons met vragen die ertoe doen. De ene dag haalt geloven het beste uit ons, een andere keer knagen de twijfels.

Laten we vooral niet jaloers zijn op de schijnzekerheid van veel niet-gelovigen. Er zijn mensen die na lang nadenken het geloof afwijzen en daarvoor moeten we respect hebben. Veel talrijker zijn echter degenen die niet geloven omdat ze er nooit bij stilstaan. Ze stellen geen vragen, koesteren geen twijfels, zoeken geen antwoorden. Ze dobberen op stilstaand water. Dat is een jammerlijke levenshouding. Geef mij maar het woelige water van geloven, twijfelen, nadenken en vervolgens verder en dieper geloven. ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Koptische liturgie met roomse kerkstoelen in Sint-Antonius, Antwerpen. © Frank Bahn Müller